EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 19.6.2024.
COM(2024) 615 final

Ieteikums

# PADOMES IETEIKUMS

## par Lietuvas ekonomikas, sociālo, nodarbinātības, strukturālo un budžeta politiku

{SWD(2024) 600 final} - {SWD(2024) 615 final}

Ieteikums

# PADOMES IETEIKUMS

## par Lietuvas ekonomikas, sociālo, nodarbinātības, strukturālo un budžeta politiku

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 121. panta 2. punktu un 148. panta 4. punktu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2024/1263 (2024. gada 29. aprīlis) par ekonomikas politikas efektīvu koordināciju un budžeta daudzpusēju uzraudzību un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97[1], un jo īpaši tās 3. panta 3. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta rezolūcijas,

ņemot vērā Eiropadomes secinājumus,

ņemot vērā Nodarbinātības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas un finanšu komitejas atzinumu,

ņemot vērā Sociālās aizsardzības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas politikas komitejas atzinumu,

tā kā:

(1) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241[2], ar ko tika izveidots Atveseļošanas un noturības mehānisms, stājās spēkā 2021. gada 19. februārī. Atveseļošanas un noturības mehānisms nodrošina finansiālu atbalstu dalībvalstīm reformu un investīciju īstenošanai, tādējādi radot ES finansētu fiskālo stimulu. Atbilstīgi Eiropas pusgada prioritātēm tas palīdz panākt ekonomikas un sociālo atveseļošanu un īstenot ilgtspējīgu reformas un investīcijas, jo īpaši zaļās un digitālās pārkārtošanās veicināšanai un dalībvalstu tautsaimniecību noturības stiprināšanai. Tas arī palīdz stiprināt publiskās finanses un veicināt izaugsmi un darbvietu radīšanu vidējā termiņā un ilgtermiņā, uzlabot teritoriālo kohēziju ES un atbalstīt Eiropas sociālo tiesību pīlāra turpmāku īstenošanu.

(2) 2023. gada 27. februārī pieņemtās *REPowerEU* regulas[3] mērķis ir pakāpeniski izbeigt ES atkarību no Krievijas fosilā kurināmā importa. Tas palīdzēs iegūt enerģētisko drošību un dažādot ES energoapgādi, vienlaikus palielinot atjaunīgo energoresursu izmantošanu, enerģijas uzkrāšanas iespējas un energoefektivitāti. Lietuva savā

---

1 OV L, 2024/1263, 30.4.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

2 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241 (2021. gada 12. februāris), ar ko izveido Atveseļošanas un noturības mehānismu (OV L 57, 18.2.2021., 17. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

3 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2023/435 (2023. gada 27. februāris), ar ko groza Regulu (ES) 2021/241 attiecībā uz *REPowerEU* nodaļām atveseļošanas un noturības plānos un groza Regulas (ES) Nr. 1303/2013, (ES) 2021/1060 un (ES) 2021/1755 un Direktīvu 2003/87/EK (OV L 63, 28.2.2023., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

nacionālajā atveseļošanas un noturības plānā iekļāva jaunu *REPowerEU* nodaļu, lai tiktu finansētas galvenās reformas un investīcijas, kas palīdzēs sasniegt *REPowerEU* mērķus.

(3) Komisija 2023. gada 16. martā nāca klajā ar paziņojumu "ES ilgtermiņa konkurētspēja: skatījums pēc 2030. gada"[4], lai nodrošinātu informācijas bāzi lēmumiem par politiku un radītu pamatnosacījumus izaugsmes palielināšanai. Paziņojumā kā viens no deviņiem savstarpēji pastiprinošiem faktoriem bija minēta konkurētspēja. Citi faktori bija piekļuve privātajam kapitālam, pētniecība un inovācija, izglītība un prasmes, kā arī vienotais tirgus – ārkārtīgi svarīgas politikas prioritātes, kas palīdzētu reformām un investīcijām atrisināt pašreizējās produktivitātes problēmas, kā arī vairotu ES un tās dalībvalstu ilgtermiņa konkurētspēju. 2024. gada 14. februārī Komisija pēc minētā paziņojuma pieņēma ziņojumu par vienoto tirgu un konkurētspēju[5]. Ziņojumā detalizēti aprakstīts, kādas konkurētspējas priekšrocības sagādā Eiropas vienotais tirgus un kādi apgrūtinājumi vēl aizvien pastāv, tajā tiek analizētas gada norises, vadoties pēc deviņiem identificētajiem konkurētspējas faktoriem.

(4) 2023. gada 21. novembrī Komisija pieņēma 2024. gada ilgtspējīgas izaugsmes pētījumu[6], tādējādi uzsākot 2024. gada Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgada ciklu. Eiropadome 2024. gada 22. martā apstiprināja pētījumā izvirzītās prioritātes saistībā ar konkurētspējīgas ilgtspējas četrām dimensijām. Komisija 2023. gada 21. novembrī uz Regulas (ES) Nr. 1176/2011 pamata pieņēma arī 2024. gada brīdināšanas mehānisma ziņojumu, kurā tā nenorādīja Lietuvu kā vienu no dalībvalstīm, kuras var skart vai apdraudēt nelīdzsvarotība un par kurām būs jāizstrādā padziļinātais pārskats. Tajā pašā dienā Komisija pieņēma atzinumu par Lietuvas 2024. gada budžeta plāna projektu. Komisija pieņēma arī ieteikumu attiecībā uz Padomes ieteikumu par eurozonas ekonomikas politiku, kuru Padome pieņēma 2024. gada 12. aprīlī, kā arī priekšlikumu attiecībā uz 2024. gada vienoto nodarbinātības ziņojumu, kurā analizēta nodarbinātības pamatnostādņu un Eiropas sociālo tiesību pīlāra principu īstenošana un kuru Padome pieņēma 2024. gada 11. martā.

(5) ES jaunais ekonomikas pārvaldības satvars stājās spēkā 2024. gada 30. aprīlī. Šis satvars ietver jauno Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2024/1263 par ekonomikas politikas efektīvu koordināciju un budžeta daudzpusēju uzraudzību un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97. Tas ietver arī grozīto Regulu (EK) Nr. 1467/97 par to, kā paātrināt un precizēt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras īstenošanu, un grozīto Direktīvu 2011/85/ES par prasībām dalībvalstu budžeta struktūrām[7]. Jaunā satvara mērķi ir valsts parāda atmaksājamība un ilgtspējīga un iekļaujoša izaugsme, kas panākamas ar pakāpenisku fiskālo konsolidāciju, kā arī reformām un investīcijām. Tas veicina valstu līdzatbildību un vairāk orientējas uz vidēju termiņu, kā arī efektīvāku un konsekventāku izpildi. Katrai dalībvalstij būtu jāiesniedz Padomei un Komisijai savs vidēja termiņa fiskāli strukturālais plāns. Valsts

---

4 COM(2023) 168 final.

5 COM(2024) 77 final.

6 COM(2023) 901 final.

7 Padomes Regula (ES) 2024/1264 (2024. gada 29. aprīlis), ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1467/97 par to, kā paātrināt un precizēt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras īstenošanu (OV L, 2024/1264, 30.4.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1264/oj), un Padomes Direktīva (ES) 2024/1265 (2024. gada 29. aprīlis), ar ko groza Direktīvu 2011/85/ES par prasībām dalībvalstu budžeta struktūrām (OV L, 2024/1265, 30.4.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1265/oj).

vidēja termiņa fiskāli strukturālajā plānā ir iekļautas dalībvalsts fiskālās, reformu un investīciju saistības, plānošanas periodam aptverot 4 vai 5 gadus atkarībā no tā, cik ilgs ir valsts likumdevēja parastais darbības laiks. Neto izdevumu[8] virzībai valstu vidēja termiņa fiskāli strukturālajos plānos būtu jāatbilst Regulas (ES) 2024/1263 prasībām, piemēram, par to, ka līdz korekcijas perioda beigām jāpanāk vai jānotur vispārējās valdības parāda ticama samazināšanās vai tam jāsaglabājas piesardzīgā līmenī, kas ir zemāks par 60 % no IKP, un ka valdības budžeta deficīts vidējā termiņā jāsamazina un/vai jāsaglabā zem atsauces vērtības, kas ir 3 % no IKP. Ja dalībvalsts apņemas īstenot attiecīgu reformu un investīciju kopumu saskaņā ar Regulā (ES) 2024/1263 izklāstītajiem kritērijiem, korekcijas periodu var pagarināt ne vairāk kā par 3 gadiem. Lai palīdzētu sagatavot minētos plānus, Komisija ir paredzējusi 2024. gada 21. jūnijā nosūtīt dalībvalstīm norādījumus par ziņām, ko iekļaut plānā un turpmākajos gada progresa ziņojumos, kuri tām būs jāiesniedz, un saskaņā ar Regulas (ES) 2024/1263 5. pantu nosūtīs tām tehniskos norādījumus par fiskālo korekciju (attiecīgā gadījumā atsauces trajektoriju un tehnisko informāciju). Dalībvalstīm savi vidēja termiņa fiskāli strukturālie plāni būtu jāiesniedz līdz 2024. gada 20. septembrim, izņemot, ja dalībvalsts un Komisija vienojas šo termiņu pagarināt par saprātīgu laikposmu. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka šajā procesā iesaistās arī valstu parlamenti, un pēc vajadzības būtu jāapspriežas ar neatkarīgām fiskālajām iestādēm, sociālajiem partneriem un citām ieinteresētajām personām.

(6) 2024. gadā Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgada norises turpinās atbilstoši Atveseļošanas un noturības mehānisma īstenošanai. Lai īstenotu Eiropas pusgada politikas prioritātes, joprojām ir svarīgi pilnībā īstenot atveseļošanas un noturības plānus, jo šie plāni palīdz reāli novērst visas problēmas, kas minētas iepriekšējos gados konkrētām valstīm adresētajos attiecīgajos ieteikumos, vai arī būtisku to daļu. Konkrētām valstīm adresētie 2019., 2020., 2022. un 2023. gada ieteikumi joprojām ir vienlīdz svarīgi arī attiecībā uz atveseļošanas un noturības plāniem, kas pārskatīti, atjaunināti vai grozīti saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 14., 18. un 21. pantu.

(7) Lietuva savu atveseļošanas un noturības plānu saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 18. panta 1. punktu iesniedza Komisijai 2021. gada 14. maijā. Komisija atbilstoši Regulas (ES) 2021/241 19. pantam novērtēja atveseļošanas un noturības plāna atbilstību, efektivitāti, lietderīgumu un saskanīgumu, ņemot vērā minētās regulas V pielikumā sniegtās novērtēšanas vadlīnijas. Padome 2021. gada 28. jūlijā pieņēma lēmumu par Lietuvas atveseļošanas un noturības plāna novērtējuma apstiprināšanu[9] un 2023. gada 9. novembrī grozīja šo lēmumu saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 18. panta 2. punktu, lai atjauninātu neatmaksājamā finanšu atbalsta maksimālo finanšu iemaksu, kā arī lai iekļautu *REPowerEU* nodaļu[10]. Maksājuma daļas tiek darītas pieejamas ar nosacījumu, ka Komisija saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 24. panta

---

8 Neto izdevumi, kā definēts 2. pantā Padomes 2024. gada 29. aprīļa Regulā (ES) 2024/1263 (OV L, 2024/1263, 30.4.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj). "Neto izdevumi" ir visi valdības izdevumi, atskaitot i) procentu izdevumus, ii) diskrecionāros ieņēmumu pasākumus, iii) izdevumus par Savienības programmām, kas pilnībā atbilst Savienības fondu ieņēmumiem, iv) valstu izdevumus par Savienības finansēto programmu līdzfinansēšanu, v) bezdarbnieka pabalstu izdevumu cikliskos elementus un vi) vienreizējos un citus pagaidu pasākumus.

9 Padomes Īstenošanas lēmums (2021. gada 28. jūlijs) par Lietuvas atveseļošanas un noturības plāna novērtējuma apstiprināšanu (10477/2021).

10 Padomes Īstenošanas lēmums (2023. gada 23. novembris), ar ko groza 2021. gada 28. jūlija Īstenošanas lēmumu par Lietuvas atveseļošanas un noturības plāna novērtējuma apstiprināšanu (14637/2023).

5. punktu ir pieņēmusi lēmumu par to, ka Lietuva ir apmierinoši izpildījusi attiecīgos atskaites punktus un mērķrādītājus, kas bija noteikti Padomes īstenošanas lēmumā. Apmierinoša izpilde nozīmē arī to, ka nav bijis regresa attiecībā uz iepriekšējo atskaites punktu un mērķrādītāju sasniegšanu.

(8) Komisija 2024. gada ziņojumu par Lietuvu[11] publicēja 2024. gada 19. jūnijā. Tajā tika izvērtēts, kā Lietuva īstenojusi attiecīgos konkrētai valstij adresētos ieteikumus, ko Padome pieņēma laikposmā no 2019. līdz 2023. gadam, un kā Lietuva īsteno atveseļošanas un noturības plānu. Balstoties uz šo analīzi, ziņojumā par valsti bija norādīti trūkumi attiecībā uz tādu problēmjautājumu risināšanu, kuri nav ietverti vai ir tikai daļēji ietverti atveseļošanas un noturības plānā, kā arī jauni un nupat iezīmējušies problēmjautājumi. Tajā bija arī novērtēts Lietuvas progress Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanā un ES pamatmērķu sasniegšanā nodarbinātības, prasmju un nabadzības mazināšanas jomā, kā arī progress ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā.

(9) Saskaņā ar *Eurostat* validētajiem datiem[12] Lietuvas vispārējās valdības budžeta deficīts no 0,6 % no IKP 2022. gadā palielinājās līdz 0,8 % 2023. gadā, savukārt vispārējās valdības parāds no 38,1 % no IKP 2022. gada beigās palielinājās līdz 38,3 % 2023. gada beigās.

(10) Padome 2022. gada 12. jūlijā ieteica[13] Lietuvai rīkoties, lai nodrošinātu, ka 2023. gadā valsts finansēto primāro kārtējo izdevumu pieaugums atbilst kopumā neitrālai fiskālās politikas nostājai[14], ņemot vērā to, ka turpinās pagaidu un mērķorientēta atbalsta sniegšana pret energocenu kāpumu visneaizsargātākajām mājsaimniecībām un uzņēmumiem, kā arī personām, kas bēg no Ukrainas. Lietuvai tika ieteikts būt gatavai kārtējos izdevumus pielāgot mainīgajai situācijai. Lietuvai tika arī ieteikts palielināt publiskās investīcijas, kas sekmētu zaļo un digitālo pārkārtošanos un enerģētisko drošību, ņemot vērā *REPowerEU* iniciatīvu, tostarp, izmantojot Atveseļošanas un noturības mehānismu un citus Savienības fondus. Saskaņā ar Komisijas aplēsēm fiskālās politikas nostāja[15] 2023. gadā bija ekspansīva: 0,6 % apmērā no IKP, šajā kontekstā ņemot vērā augstu inflāciju. Valsts finansēto primāro kārtējo izdevumu (atskaitot diskrecionāros ieņēmumu pasākumus) pieaugumam 2023. gadā bija kopumā neitrāla ietekme uz fiskālo nostāju, kas atbilst –0,2 % no IKP. Te ietvertas pieaugušās izmaksas par pagaidu aizsardzību no Ukrainas pārvietotajām personām (par 0,1 % no IKP). 2023. gada valsts finansēto primāro kārtējo izdevumu pieaugums atbilda Padomes ieteikumam. Valsts finansēto primāro kārtējo izdevumu kopumā neitrālā ietekme bija saistīta ar samazinātajām tādu (uz konkrētiem mērķrādītājiem vērsto un

---

11 SWD(2024) 615 final.

12 *Eurostat* euro rādītāji, 22.4.2024.

13 Padomes Ieteikums (2022. gada 12. jūlijs) par Lietuvas 2022. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Lietuvas 2022. gada stabilitātes programmu (OV C 334, 1.9.2022., 120. lpp.).

14 Pamatojoties uz Komisijas 2024. gada pavasara prognozi, vidēja termiņa potenciālās izlaides pieaugums, ko izmanto fiskālās nostājas mērīšanai, Lietuvā 2023. gadā nominālā izteiksmē ir bijis 10,5 %, ņemot vērā 10 gadu vidējo reālo potenciālo izaugsmes tempu un 2023. gada IKP deflatoru.

15 Fiskālā nostāja tiek definēta kā vispārējās valdības pamata budžeta stāvokļa izmaiņas pret iepriekšējo gadu. Ar tās palīdzību novērtē ekonomikas stimulu, ko rada fiskālā politika – gan tā, kas attiecas uz valsts finansējumu, gan tā, kas attiecas uz finansējumu no ES budžeta. Fiskālā nostāja tiek mērīta kā starpība starp i) vidēja termiņa potenciālo izaugsmi un ii) primāro izdevumu izmaiņām, atskaitot diskrecionāros ieņēmumu pasākumus (un neierēķinot ar Covid-19 krīzi saistītos pagaidu ārkārtas pasākumus) un ietverot izdevumus, ko finansē ar neatmaksājamu atbalstu (dotācijām) no Atveseļošanas un noturības mehānisma un citiem Savienības fondiem.

nevērsto) atbalsta pasākumu izmaksām mājsaimniecībām un uzņēmumiem, kas veikti, reaģējot uz enerģijas cenu pieaugumu (par 0,9 procentpunktiem no IKP). Galvenie valsts finansēto primāro kārtējo izdevumu (atskaitot diskrecionāros ieņēmumu pasākumus) pieauguma virzītājspēki bija publiskā sektora algas, sociālie pabalsti un pensijas. Izdevumi, kas finansēti no Atveseļošanas un noturības mehānisma dotācijām un citiem ES fondiem, 2023. gadā veidoja 1,2 % no IKP. Valsts finansētās investīcijas 2023. gadā bija 3,5 % no IKP – salīdzinājumā ar 2022. gadu ir vērojams pieaugums par 0,9 procentpunktiem. Lietuva no Atveseļošanas un noturības mehānisma dotācijām un citiem ES fondiem finansēja papildu investīcijas. Lietuva finansēja publiskās investīcijas zaļās un digitālās pārkārtošanās veikšanā un enerģētiskajā drošībā, piemēram, četru enerģijas krātuvju ierīkošanā, lai nodrošinātu Lietuvas elektroenerģijas sistēmas drošību un stabilitāti, ko daļēji finansē no Atveseļošanas un noturības mehānisma un citiem ES fondiem.

(11) Komisijas 2024. gada pavasara prognozē paredzēts, ka reālais IKP 2024. gadā palielināsies par 2,0 % un 2025. gadā par 2,9 %, taču SPCI inflācija 2024. gadā plānota 1,9 % apmērā un 2025. gadā 1,8 % apmērā.

(12) Komisijas 2024. gada pavasara prognozē paredzēts, ka valdības budžeta deficīts 2024. gadā būs 1,8 % no IKP, savukārt vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP 2024. gada beigās sasniegs 38,9 %. Deficīta pieaugums 2024. gadā atspoguļo izdevumu pieaugumu, ko pilnībā nelīdzsvaro ieņēmumu pieaugums. Izdevumi pieaug pensiju un sociālo pabalstu indeksācijas, publiskā sektora algu pieauguma, valdības veikto kārtējo pārvedumu un procentu izdevumu dēļ. Tiek prognozēts, ka publiskā sektora algas palielināsies tikpat strauji kā privātā sektora algas, lai saglabātu publiskā sektora kā darba devēja konkurētspēju. Saskaņā ar Komisijas aplēsēm fiskālā nostāja 2024. gadā būs ekspansīva, proti, –1,6 % no IKP.

(13) Komisijas 2024. gada pavasara prognozē paredzēts, ka no Atveseļošanas un noturības mehānisma neatmaksājamā atbalsta (“dotācijām”) 2024. gadā tiks finansēti izdevumi, kuru vērtība atbilst 0,8 % no IKP (salīdzinājumā ar 0,3 % no IKP 2023. gadā). No Atveseļošanas un noturības mehānisma dotācijām finansētie izdevumi dos iespēju veikt kvalitatīvas investīcijas un produktivitāti palielinošas reformas, tiešā veidā neietekmējot Lietuvas vispārējās valdības bilanci un parādu. Komisijas 2024. gada pavasara prognozē paredzēts, ka no Atveseļošanas un noturības mehānisma aizdevumiem 2024. gadā tiks segti izdevumi, kuru vērtība atbilst 0,5 % no IKP (salīdzinājumā ar 0,0 % no IKP 2023. gadā).

(14) Padome 2023. gada 14. jūlijā ieteica[16] Lietuvai 2024. gadā saglabāt stabilu fiskālo stāvokli. Dalībvalstis tika aicinātas sava 2023. gada budžeta izpildes gaitā un 2024. gada budžeta plāna projektu sagatavošanas gaitā ņemt vērā, ka Komisija, pamatojoties uz 2023. gada budžeta izpildes rezultātu datiem, ierosinās Padomei sākt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras. Saskaņā ar Komisijas 2024. gada pavasara prognozi Lietuvas strukturālā bilance 2024. gadā tiek prognozēta –0,8 % apmērā no IKP (salīdzinot ar 0,1 % 2023. gadā), tādējādi tā būs tuvu valsts vidēja termiņa budžeta mērķim (VTM), kas ir strukturālā bilance –1,0 % no IKP. Tas atbilst Padomes ieteikumam.

[16] Padomes Ieteikums (2023. gada 14. jūlijs) par Lietuvas 2023. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Lietuvas 2023. gada stabilitātes programmu (OV C 312, 1.9.2023., 135. lpp.).

(15) Turklāt Padome ieteica Lietuvai pēc iespējas drīz 2023. un 2024. gadā izbeigt spēkā esošos ārkārtas enerģētikas atbalsta pasākumus. Padome arī precizēja, ka tad, ja enerģijas cenas atkal pieaugtu un tāpēc būtu nepieciešami jauni atbalsta pasākumi vai būtu jāturpina esošie pasākumi, Lietuvai būtu jānodrošina, ka tie ir vērsti uz neaizsargātu mājsaimniecību un uzņēmumu aizsardzību, ir fiskāli pieņemami un saglabā stimulus taupīt enerģiju. Saskaņā ar Komisijas 2024. gada pavasara prognozi enerģētikas ārkārtas atbalsta pasākumu prognozētās neto budžeta izmaksas[17] ir 0,3 % no IKP 2023. gadā, 2024. gadā būs mazāk nekā 0,1 % un 2025. gadā 0,0 %. Konkrētāk, 2024. gadā joprojām būs spēkā kompensācija par PVN, kas mājsaimniecību patērētājiem aprēķināts par siltumenerģiju un karsto ūdeni. Tiek prognozēts, ka ārkārtas enerģētikas atbalsta pasākumi tiks izbeigti pēc iespējas drīz 2023. un 2024. gadā. Tas atbilst Padomes ieteikumam.

(16) Padome turklāt Lietuvai arī ieteica saglabāt valsts finansētās publiskās investīcijas un nodrošināt Atveseļošanas un noturības mehānisma dotāciju un citu ES fondu efektīvu apguvi, jo īpaši nolūkā veicināt zaļo un digitālo pārkārtošanos. Saskaņā ar Komisijas 2024. gada pavasara prognozi valsts finansētās publiskās investīcijas 2024. gadā samazināsies līdz 3,3 % no IKP (2023. gadā tās bija 3,5 % no IKP). Tas ir saistīts ar ārkārtīgi lielām investīcijām infrastruktūrā 2023. gadā, tostarp aizsardzībā un drošībā. Salīdzinājumam – valsts finansētās publiskās investīcijas 2019.–2022. gada periodā vidēji bija 2,8 % no IKP. Ņemot vērā šos papildu faktorus, tiek vērtēts, ka 2024. gadā publiskās investīcijas atbilst Padomes ieteikumam. Paredzams, ka publiskie izdevumi, kas tiek finansēti no ieņēmumiem no ES fondiem, tai skaitā no Atveseļošanas un noturības mehānisma dotācijām, 2024. gadā palielināsies līdz 1,8 % no IKP (1,2 % no IKP 2023. gadā).

(17) Pamatojoties uz prognozes sagatavošanas termiņā zināmajiem politikas pasākumiem un pieņēmumu, ka politika nemainīsies, Komisija savā 2024. gada pavasara prognozē paredz, ka valdības budžeta deficīts 2025. gadā būs 2,2 % no IKP. Deficīta pieaugums 2025. gadā galvenokārt atspoguļo sociālo izdevumu pieaugumu pensiju un sociālo pabalstu indeksācijas dēļ, savukārt attiecībā uz ieņēmumiem tiek prognozēts, ka, izteikti procentos no IKP, tie saglabāsies stabili: prognozēto ieņēmumu pieaugumu no sociālajām iemaksām un netiešajiem nodokļiem līdzsvaros samazināti ieņēmumi no uzņēmumu ienākuma nodokļiem, jo pakāpeniski tiks atcelta "pagaidu solidaritātes iemaksa", ko pašlaik iekasē no bankām, kā arī prognozētais procentu ienākumu samazinājums, jo valdība plāno samazināt savus naudas noguldījumus centrālajā bankā. Paredzams, ka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP 2025. gada beigās palielināsies līdz 41,6 %, ko sekmē deficīta palielināšanās.

(18) Lietuvas nodokļu ieņēmumi kā daļa no IKP 2023. gadā palielinājās, bet ir ievērojami zemāki par ES vidējo rādītāju. Tas ierobežo finansējumu, kas pieejams publiskajiem izdevumiem veselības aprūpes, sociālās aizsardzības un vispārējo sabiedrisko pakalpojumu jomā. Ieņēmumi no īpašuma nodokļiem, kas ir vieni no nodokļiem, kuri vismazāk kaitē izaugsmei, 2022. gadā sasniedza tikai 0,3 % no IKP, kas ir aptuveni septiņas reizes mazāk nekā vidēji ES. Lietuva iekasēja mazāk nekā pusi no ES vidējā rādītāja no kapitāla nodokļiem (kā daļu no IKP), tās transporta nodokļi ir vieni no zemākajiem ES, un tā ir viena no nedaudzajām dalībvalstīm, kuras neiekasē ikgadēju automobiļiem piemērotu nodokli. Publiskie izdevumi sociālajai aizsardzībai

[17] Šis lielums atspoguļo minēto pasākumu gada budžeta izmaksas, ievērojot ieņēmumus un izdevumus un attiecīgā gadījumā atskaitot ieņēmumus no nodokļiem par enerģijas piegādātāju negaidīto papildu peļņu.

2023. gadā palielinājās, bet joprojām ir ievērojami zemāki par ES vidējo rādītāju. Tas nozīmē salīdzinoši zemu sociālo pabalstu līmeni un ierobežotu segumu, turklāt vecuma pensija ir viena no zemākajām ES attiecībā pret ienākumiem no nodarbinātības. Izdevumi par vispārējiem sabiedriskajiem pakalpojumiem ir īpaši zemi, un minētie pakalpojumi saņem mazāk nekā pusi finansējuma (procentos no IKP), salīdzinot ar ES vidējo. Nepietiekami finanšu resursi veselības aprūpei rada neapmierinātas pacientu vajadzības lielā apmērā un jo īpaši grupām ar zemiem ienākumiem, lielu paļaušanos uz personīgajiem maksājumiem un nespēju piedāvāt konkurētspējīgas algas un nosacījumus veselības aprūpes speciālistiem.

(19) Kā paredzēts Regulas (ES) 2021/241 19. panta 3. punkta b) apakšpunktā un V pielikuma 2.2. kritērijā, atveseļošanas un noturības plānā ir ietverts plašs savstarpēji pastiprinošu reformu un investīciju kopums, ko paredzēts īstenot līdz 2026. gadam. Paredzams, ka tās palīdzēs efektīvi risināt problēmas, kas konstatētas attiecīgajos konkrētai valstij adresētajos ieteikumos, – visas vai ievērojamu to daļu. Šajā saspringtajā termiņā ir svarīgi nekavējoties turpināt efektīvu plāna, arī *REPowerEU* nodaļas, īstenošanu, lai zaļā un digitālā pārkārtošanās uzlabotu Lietuvas ilgtermiņa konkurētspēju, vienlaikus nodrošinot sociālo taisnīgumu. Lai izpildītu plānā noteiktās saistības līdz 2026. gada augustam, Lietuvai ir svarīgi turpināt reformu un investīciju īstenošanu, novēršot nesen parādījušos kavējumus, tostarp jo īpaši īstenojot nodokļu reformu. Joprojām ir būtiski sistemātiski iesaistīt vietējās un reģionālās pašvaldības, sociālos partnerus, pilsonisko sabiedrību un citas attiecīgās ieinteresētās personas, lai nodrošinātu plašu līdzdalību atveseļošanas un noturības plāna sekmīgā īstenošanā.

(20) Gatavojot kohēzijas politikas fondu vidusposma pārskatu, Lietuvai saskaņā ar Regulas (ES) 2021/1060 18. pantu līdz 2025. gada martam jāpārskata katra programma, cita starpā ņemot vērā 2024. gada konkrētajai valstij adresētajos ieteikumos norādītos problēmjautājumus, kā arī nacionālo enerģētikas un klimata plānu. Uz pārskata pamata notiek katrā programmā iekļautā ES finansējuma galīgā piešķiršana. Lai gan Lietuva ir panākusi progresu kohēzijas politikas un Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanā, problēmjautājumi ir saglabājušies un starp galvaspilsētas reģionu un pārējo Lietuvu joprojām pastāv ievērojamas reģionālās atšķirības ekonomiskās aktivitātes, investīciju un sociālo rādītāju ziņā. Ārkārtīgi svarīgi ir paātrināt kohēzijas politikas programmu īstenošanu. Programmās iekļautās prioritātes vēl aizvien ir aktuālas. Ir svarīgi turpināt risināt reģionālās atšķirības, jo īpaši koncentrējoties uz atpaliekošajiem apriņķiem. Joprojām ir svarīgi uzlabot izglītības kvalitāti un piekļuvi tai (tostarp īstenojot Eiropas Garantiju bērniem), kā arī sociālo un veselības aprūpes pakalpojumu kvalitāti un piekļuvi tiem. Lietuva varētu arī izmantot iniciatīvu "Eiropas stratēģisko tehnoloģiju platforma", lai atbalstītu rūpniecības pārveidi, izstrādājot un ražojot digitālās un dziļo tehnoloģiju inovācijas ar augstu pievienoto vērtību, kā arī tīras un resursefektīvas tehnoloģijas un biotehnoloģijas, tostarp aizsardzības un divējāda lietojuma jomā.

(21) Papildus ekonomiskajiem un sociālajiem problēmjautājumiem, kuru risināšana paredzēta atveseļošanas un noturības plānā un ar citiem ES fondiem, Lietuva saskaras ar vairākiem papildu problēmjautājumiem, kas saistīti ar veselības aprūpes un pensiju sistēmām, konkurētspēju, sabiedriskajiem pakalpojumiem, kā arī vides un resursu pārvaldību.

(22) Profilaktiskās, agrīnās diagnostikas un primārā līmeņa aprūpes pakalpojumu klāsts Lietuvā ir ierobežots, un primārās aprūpes darbinieku komandās trūkst atbilstošu kompetenču. Tā rezultātā novēršamās un ārstējamās mirstības līmenis joprojām ir augsts. To ietekmē trūkumi profilaktiskos pasākumos, veselības skrīningā un ārstniecības pakalpojumu sniegšanā, kā arī dzīvesveida riska faktori. Veselības

aprūpes izdevumi joprojām ir vieni no zemākajiem ES (2021. gadā tikai 68,6 % no tiem tika finansēti publiski). Lietuva ir sākusi likumdošanas pasākumus un veic investīcijas, lai stiprinātu primāro un profilaktisko aprūpi, taču rezultāti vēl nav sasniegti.

(23) Lai gan sociālie pabalsti un vecuma pensijas pēdējos gados vidēji ir palielinājušies, nodokļu un pabalstu sistēmas spēja mazināt nabadzību (20,9 %, turpretī ES vidējais ir 16,5 %) un ienākumu nevienlīdzību (ienākumu kvintiļu attiecības indekss ir 6,39, turpretī ES vidējais ir 4,74) Lietuvā joprojām ir nepietiekama. Vecuma pensijas adekvātums attiecībā pret pirmspensijas ienākumiem ir pasliktinājies un joprojām ir kritiski zems. 2022. gadā (jaunākie pieejamie dati) vecāka gadagājuma cilvēku (65 gadus vecu vai vecāku) vidējais izmantojamais ienākums bija 65 % no pirmspensijas mediānas[18], kas ir par 15 procentpunktiem mazāk nekā vidēji ES. Minētā atšķirība starp pirmspensijas ienākumiem un ienākumiem pēc pensionēšanās kopš 2014. gada ir palielinājusies. Kopējais aizstājējienākumu koeficients vecuma pensijām[19], ar ko mēra pensiju lielumu kā daļu no pirmspensijas algām pirms nodokļu nomaksas, 2022. gadā bija viszemākais ES. Lai gan valsts sociālās apdrošināšanas fonda izmaksātā vidējā pensija ir ievērojami palielinājusies (no 277 EUR 2017. gadā līdz 539 EUR 2023. gadā), tā joprojām ir zem nabadzības sliekšņa (564 EUR 2023. gadā). Zemais vispārējais pensiju adekvātums palielina nabadzību vecumdienās. 2022. gadā vecāka gadagājuma cilvēku nabadzības riska rādītājs bija viens no augstākajiem ES (Lietuvā 39,5 %, turpretī ES vidējais ir 17,3 %). Neraugoties uz pēdējos gados panākto progresu, enerģētiskā nabadzība joprojām ir viena no augstākajām ES. Šo problēmu risināšana arī palīdzētu atbalstīt augšupēju sociālo konverģenci atbilstoši Komisijas dienestu otrā posma valstu analīzei, kuras pamatā ir sociālās konverģences sistēmas[20] iezīmes.

(24) Lietuvā joprojām pastāv reģionālās atšķirības, ko saasina negatīvās demogrāfiskās norises. Nabadzības vai sociālās atstumtības riska ziņā Lietuvā ir ievērojami lielāka atšķirība starp pilsētām un laukiem salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju (10,7 procentpunkti salīdzinājumā ar 0,4 procentpunktiem 2022. gadā, aprēķinot kā iedzīvotāju īpatsvara atšķirību). Mazākām un attālākām pašvaldībām kļūst arvien grūtāk efektīvi nodrošināt piekļuvi kvalitatīvai veselības aprūpei, izglītībai, sociālajiem pakalpojumiem, transportam, enerģijai, ūdensapgādei un citiem sabiedriskajiem pakalpojumiem un paātrināt ekonomikas attīstību. Pašvaldībām trūkst sadarbības, lai apvienotu speciālās zināšanas un investīcijas nolūkā paplašināt un uzlabot efektivitāti un lietderību sabiedrisko pakalpojumu sniegšanā. Sadrumstalota un nevienmērīgi attīstīta sabiedriskā transporta sistēma, iekšējās savienojamības un intermodalitātes[21], braucienu plānošanas un citu pasažieru pamatpakalpojumu trūkums kavē piekļuvi darbvietām un sabiedriskajiem pakalpojumiem, jo īpaši attālos un lauku apvidos, kas tādējādi veicina reģionālās atšķirības. Lietuvā ir vismazāk attīstītais un visretāk izmantotais sabiedriskā transporta tīkls ES – tikai 5,3 % pasažieru braucienu tiek veikti ar sabiedrisko transportu, tostarp 0,9 % ar vilcienu. Lietuvai ir ievērojamas iespējas uzlabot sabiedriskā transporta sistēmas koordināciju gan reģionālā, gan centrālā līmenī.

---

18 Izmantojamie mediānie ienākumi vecuma grupā no 55 līdz 64 gadiem.

19 Šo rādītāju definē kā mediānās individuālās bruto pensijas 65–74 gadu vecuma grupā attiecībā pret mediāno individuālo bruto izpeļņu 50–59 gadu vecuma grupā, neietverot citus sociālos pabalstus.

20 SWD(2024) 132 final.

21 Transporta sistēmas raksturlielums, saskaņā ar kuru vismaz divus dažādus transporta veidus izmanto integrētā veidā, lai pilnībā veiktu pārvadājumu "no durvīm līdz durvīm".

(25) Lietuvā ir vērojams ierobežots ražīguma pieaugums, kas daļēji skaidrojams ar prasmju neatbilstību. Lai gan valstī ir viens no augstākajiem terciārās izglītības iegūšanas rādītājiem, 72 % Lietuvas uzņēmumu uzskata, ka kvalificētu darbinieku trūkums ir būtisks šķērslis ilgtermiņa investīcijām, savukārt tikai 47 % augstskolu absolventu atrod darbu, kas atbilst viņu izglītības līmenim. Sociālo partneru iesaiste studiju programmu izstrādē un augstākās izglītības studiju programmu kvalitātes kontrolē joprojām ir zema. Augstākās izglītības iestāžu tīkls nav pielāgots studentu skaita samazinājumam un saskarsies ar papildu spiedienu, tiklīdz šogad stāsies spēkā jauna studentu uzņemšanas sistēma. Lai gan Lietuva ir plānojusi vairākus augstskolu reorganizācijas projektus, ir vajadzīgi turpmāki centieni, lai palielinātu augstākās izglītības tīkla efektivitāti un konsolidētu sadrumstaloto pētniecības sistēmu.

(26) Lietuva atpaliek no ES vidējā rādītāja attiecībā uz dažādiem inovācijas rādītājiem, piemēram, pētniecības un inovācijas intensitāti, publiskā un privātā sektora partnerībām un privātajām investīcijām pētniecībā un inovācijā. Publiskie izdevumi pētniecībai un inovācijai 2022. gadā bija 0,53 % no IKP, kas ir zemākais līmenis kopš 2007. gada. Sarežģīti noteikumi ierobežo akadēmisko aprindu un uzņēmumu piekļuvi publiskiem pētniecības un inovācijas atbalsta pasākumiem. Privātās investīcijas pētniecībā un inovācijā pēdējos gados ir palikuši nemainīgas un ir trīs reizes mazākas nekā vidēji ES. To vēl vairāk saasina ierobežotā piekļuve finansējumam, tādējādi kavējot tādu inovatīvu uzņēmumu, jo īpaši mazo un vidējo uzņēmumu, izaugsmi, kuriem ir ierobežota alternatīvu finansējuma avotu pieejamība.

(27) Attiecībā uz materiālu izmantošanu labklājības radīšanai Lietuvas ekonomikas un jo īpaši tās rūpniecības efektivitāte ir ievērojami mazāka nekā vidēji ES. Resursu produktivitāte kopš 2018. gada pastāvīgi ir bijusi zemāka par ES vidējo rādītāju, līdz ar to materiāliskā pēda ir lielāka. Materiālu aprites izmantošanas rādītājs 2022. gadā Lietuvā bija trīs reizes zemāks par ES vidējo rādītāju (4,1 % salīdzinājumā ar 11,5 %), un kopš 2018. gada tas nav uzrādījis nekādas uzlabošanās pazīmes. Tas nozīmē, ka aptuveni 96 % no visiem materiāliem Lietuvā netiek izmantoti atkārtoti, un tas liecina par ievērojamām iespējām uzlabot sadrumstaloto atkritumu šķirošanas un reciklēšanas sistēmu un veicināt otrreizējo materiālu izmantošanu vērtības radīšanai. Turklāt trīs ceturtdaļas Lietuvas ēku fonda platības ir būvētas pirms 1992. gada, kā rezultātā ir zema energoefektivitāte un lielāks enerģijas patēriņš (un enerģētiskā nabadzība). Resursu produktivitātes uzlabošana var samazināt atkarību no svārstīgiem izejvielu tirgiem, samazināt ražošanas izmaksas un tādējādi palielināt konkurētspēju, paaugstinot efektivitāti, vienlaikus palīdzot līdz minimumam samazināt negatīvo ietekmi uz vidi. Tajā pašā laikā divām trešdaļām dzīvotņu, kas aizsargātas saskaņā ar ES tiesību aktiem, ir nelabvēlīgs saglabāšanās stāvoklis, savukārt tikai pusei no visiem virszemes ūdensobjektiem ir labs ekoloģiskais stāvoklis. Lietuvā ir ievērojami samazinājusies bioloģiskā daudzveidība lauksaimniecības ainavās. To ilustrē tas, ka laikposmā no 2000. līdz 2020. gadam lauku putnu populācija samazinājusies gandrīz uz pusi. Turklāt lauksaimniecības nozare ir otrs lielākais siltumnīcefekta gāzu emitētājs Lietuvā, un kopš 2005. gada tās emisijas ir pieaugušas. Kopumā ir lēsts, ka investīciju nepietiekamība vides jomā Lietuvā 2014.–2020. gadā bija 2,2 % no IKP, kas ievērojami pārsniedz ES vidējo rādītāju 0,8 % apmērā. Līdz ar to joprojām ir iespējams lauksaimniecības praksi vēl vairāk saskaņot ar vides mērķiem.

(28) Ņemot vērā ciešās savstarpējās saiknes starp eurozonas dalībvalstu tautsaimniecībām un to kolektīvo devumu ekonomiskās un monetārās savienības darbībā, Padome eurozonas dalībvalstīm 2024. gadā ieteica rīkoties, tai skaitā izmantojot atveseļošanas un noturības plānus, lai īstenotu ieteikumu par eurozonas ekonomikas politiku. 1., 2.,

3. un 4. ieteikuma īstenošana Lietuvai palīdzēs īstenot pirmo, otro, trešo un ceturto eurozonai adresēto ieteikumu,

AR ŠO IESAKA Lietuvai 2024. un 2025. gadā rīkoties šādi.

1. Laikus iesniegt vidēja termiņa fiskāli strukturālo plānu. Ievērojot reformētā Stabilitātes un izaugsmes pakta prasības, ierobežot neto izdevumu[22] pieaugumu 2025. gadā līdz līmenim, kas vidējā termiņā nodrošina vispārējās valdības budžeta deficīta saglabāšanu zem Līgumā noteiktās atsauces vērtības, kura ir 3 % no IKP, un vispārējās valdības parādu saglabāšanu piesardzīgā līmenī. Nodrošināt pienācīgu finansējumu veselības aprūpei, sociālajai aizsardzībai un vispārējiem sabiedriskajiem pakalpojumiem.

2. Novērst radušos kavējumus, lai turpinātu ātru un efektīvu atveseļošanas un noturības plāna, arī *REPowerEU* nodaļas, īstenošanu, nodrošinot reformu un investīciju pabeigšanu līdz 2026. gada augustam. Paātrināt kohēzijas politikas programmu īstenošanu. Saistībā ar vidusposma pārskatīšanu arī turpmāk koncentrēties uz saskaņotajām prioritātēm, vienlaikus ņemot vērā Eiropas stratēģisko tehnoloģiju platformas piedāvātās iespējas uzlabot konkurētspēju.

3. Uzlabot veselības aprūpes sistēmas rezultātus un noturību, stiprinot primāro aprūpi un paplašinot profilaktisko aprūpi. Palielināt vecuma pensiju adekvātumu, vienlaikus saglabājot pensiju sistēmas ilgtspēju. Novērst reģionālās atšķirības, veicinot pašvaldību sadarbību, lai uzlabotu piekļuvi sabiedriskajiem pakalpojumiem, tostarp sabiedriskajam transportam.

4. Novērst prasmju neatbilstību, uzlabojot augstākās izglītības atbilstību darba tirgus vajadzībām. Veicināt privātās investīcijas pētniecībā un inovācijā. Palielināt resursu produktivitāti, lai virzītos uz aprites ekonomiku.

Briselē,

*Padomes vārdā –*
*priekšsēdētājs*

[22] Saskaņā ar Regulas (ES) 2024/1263 2. panta 2. punktu "neto izdevumi" ir visi valdības izdevumi, atskaitot procentu izdevumus, diskrecionāros ieņēmumu pasākumus, izdevumus par Savienības programmām, kas pilnībā atbilst Savienības fondu ieņēmumiem, valstu izdevumus par Savienības finansēto programmu līdzfinansēšanu, bezdarbnieka pabalstu izdevumu cikliskos elementus un vienreizējos un citus pagaidu pasākumus.